

100 metų vienybės kelias: nuo draugijos „Lithuania“ iki Italijos lietuvių bendruomenės

Šių metų vasario 14-oji Italijos lietuviams - ypatinga. Šią dieną Italijos lietuvių bendruomenė minėjo išskirtinę sukaktį - Italijoje gyvenančių lietuvių draugijos „Lithuania“ steigimo šimtmetį. Prieš šimtą metų, 1926 m. vasario 14 d., Romoje įvyko istorinis steigiamasis susirinkimas. Tai buvo pradžia organizacijos, kuri per šimtmetį keitė pavadinimus ir formas, tačiau niekada neprarado savo esmės - burti lietuvius, saugoti tautinę tapatybę ir tiesti kultūrinius tiltus tarp Lietuvos ir Italijos.

Ši šventė - tai proga nusilenkti draugijos steigėjams, vadovams ir nariams, kurie permainingais istorijos laikotarpiais sumaniai ir pasiaukojamai dirbo „Lietuvos labui“.

Pasauliolietuvis.lt | Saulius Augustinas Kubilius, Vatikano radijo lietuviškosios redakcijos žurnalistas, Ana Vengrovskaja, Pasauliolietuvis.lt vyr. redaktorė

Pirmieji dešimtmečiai: studentų židinys ir diplomatinė gynyba

Italijos lietuvių bendruomenė šių metų vasario 14 dieną minėjo Italijoje gyvenančių lietuvių draugijos „Lithuania“ steigimo šimtąsias metines. Draugijos „Lithuania“ steigiamasis susirinkimas įvyko Romoje 1926 m. būtent vasario 14 d.

Sukaktis yra ypatinga proga pagerbti draugijos steigėjus, vadovus ir narius, kurie per du dešimtmečius iki 1946 metų sumaniai ir pasiaukojančiai būrė ir rėmė Italijoje gyvenančius lietuvius, ypač studentus iš Lietuvos, rengė susitikimus ir

palaikė jų ryšius visada sekdami įvykius Lietuvoje ir solidariai į juos atsiliepdami, kartu palaikydami draugystės ryšius su italais.

Draugijos antspaudas | S. A. Kubiliaus nuotr.

Tarp draugijos vadovų buvo: jos steigėjas ir pirmasis pirmininkas Juozas Macevičius, kun. Kazimieras Rėklaitis MIC, Antanas Ereminas, Kazimieras Graužinis, Laimutė Šlapelytė Graužinienė, Vincenta Matulaitytė Lozoraitienė, Kazys Gabriūnas, kun. Viktoras Pavalkis (pirmininkų sąrašas tikslinamas).

Ypatingą vaidmenį draugijos veikloje suvaidino jos pagrindinis rėmėjas ir globėjas – Lietuvos nepaprastasis pasiuntinys ir įgaliotasis ministras Italijoje Valdemaras Vytautas Čarneckis, kurio diplomatinė parama buvo neįkainojama.

Karo metai ir bendruomenės gimimas

Lietuvą užgriuvus karo ir okupacijos nelaimėms, į Italiją atvyko minios lietuvių pabėgėlių, kuriems pagelbėti suskubo draugija ir Bendro Amerikos lietuvių fondo skyrius Romoje. Tačiau jų galimybės teikti pagalbą buvo ribotos. Todėl pokario

metais draugija „Lithuania“ sustabdė veiklą ir 1946 m. persitvarkė į naują organizaciją, kurios tikslas atsispindi jos pavadinime: Centrinis lietuvių globos komitetas. Komiteto nariai – visi buvusios draugijos „Lithuania“ nariai ir vadovai: Komiteto pirmininkas kun. V. Pavalkis buvo paskutinis draugijos „Lithuania“ pirmininkas. Kiti Komiteto nariai steigėjai – Juozas Macevičius, inž. Edmundas Karanauskas ir Stasys Lozoraitis jaun.

Šaltinis: E-paveldas.lt

Be tiesioginių darbų, gelbstint apie 2000 lietuvių Italijos pabėgėlių stovyklose, ypač krašto šiaurėje, komitetas dėjo pastangas, kad būtų įsteigta Italijos lietuvių bendruomenė. Šiam procesui, kuris truko aštuonerius metus (nuo 1947 iki 1955 m.), įtakos turėjo Vyriausiojo Lietuvos išlaisvinimo komiteto pirmininkas M. Krupavičiaus. Jo vadovaujamos delegacijos vizito 1950 m. Romoje metu sudarytas Laikinasis organizacinis komitetas (LOK) Italijos lietuvių bendruomenei (ITB) steigti. LOK nariais išrinkti V. Pavalkis, J. Macevičius, S. Lozoraitis jaun. ir E. Karanauskas. Beveik visiems pabėgėliams išemigravus į užjūrio kraštus, emigravo ir kun. V. Pavalkis. Naujuoju Centrinio lietuvių globos komiteto ir Laikinojo

organizacinio komiteto pirmininku paskirtas S. Lozoraitis jaun.

Iš dešinės Juozas Macevičius, Stasys Lozoraitis vyr., Vincenta Lozoraitienė (už jos dvi neatpažintos moterys), Kazys Lozoraitis, kun. Viktoras Pavalkis, Raimundas Fuksas ir kiti Romos oro uoste, 1949 m. | GHIBLI fotostudijos nuotr., nuotrauką saugo Lietuvos centrinis valstybės archyvas.

„Elta Press“ balsas ir atkūrimas

1954 m. išrinkta ILB Taryba tęsė bendruomenės steigimo darbus, ILB visuotinis suvažiavimas patvirtino Tarybos prezidiumo (kun. Vytautas Balčiūnas, kun. Vytautas Kazlauskas ir S. Lozoraitis jaun.) parengtą statutą. Prezidiumas, be kita ko, nurodė, kad kol įstatai bus registruoti Italijoje, ILB taryba „veikimą Italijoje (...) patikėjo tuo pat metu išrinktai ir veikiančiai „Lituania“ Dr-jos teisėmis Romos Apylinkės valdybai, kuri savo darbą jau buvo sėkmingai pradėjusi“ (ILB tarybos prezidiumo laiškas „Visiems Italijos lietuviams“, 1954 m.).

Tuo metu sėkmingai nuo 1952 m. veikusi Romos apylinkės valdyba pasivadino „Comitato Lituano“ – Lietuvių komitetu. Jos pirmininkas buvo kun. Vincas

Mincevičius. Galutinis ILB statuto projektas priimtas 1954 m. birželio 14 d., pagal LOK projektą suderinus su „Lituania“ draugijos įstatais ir su PLB laikinomis gairėmis. Tiesa, nors ILB tarybos ir naujo ILB statuto tekstuose lotyniška draugijos „Lithuania“ pavadinimo rašyba keičiama itališka „Lituania“, tačiau aišku, kad kalbama apie tą pačią draugiją.

Vasario 16-osios minėjimas Šv. Kazimiero lietuvių kolegijoje Romoje. Iš kairės: 1 – prof. kun. Nicola Turchi, „Lituania“ draugijos garbės narys, 2 – kun. Vincas Mincevičius, 3 – Juozas Macevičius, 4 – Lietuvos diplomatinės veiklos albumas Nr. 18, 1951 m. | Autorius nežinomas, nuotrauką

saugo Lietuvos centrinis valstybės archyvas.

ILB Statuto, priimto 1954 m., pirmajame straipsnyje nurodoma, kad „Italijos lietuvių bendruomenė (ILB) yra tęsinys anksčiau Italijoje veikusios draugijos „Lituania“ (Bendrieji nuostatai 1.).

ILB, vadovaujama mons. V. Minčevičiaus, keturis dešimtmečius garsino Lietuvos vardą per italų spaudą, informacinį biuletenį itališkai „Elta Press“, minėjimus, parodas ir asmeninius ryšius su aukštais Vatikano hierarchais, Italijos vyriausybės, Romos merijos ir politinio pasaulio lyderiais. ILB veikla nutrūko 1992 m. mirus pirmininkui V. Mincevičiui. 2002 m. steigiamasis suvažiavimas Romoje atkūrė ILB organizaciją, kuri 2003 m. oficialiai patvirtino statuto pirmajame straipsnyje, kad ir ji „yra egzistavusios asociacijos „Lituania“ tęsėja“ ir kad naujas statutas „pritaikomas prie „Pasaulio Lietuvių Bendruomenės“ Statuto“.

Draugijos „Lithuania“ (1926), Italijos lietuvių bendruomenės (1954 m.) ir Asociacijos „Italijos lietuvių bendruomenė“ (2002 m.) statutų pirmieji straipsniai.

1926 m. „Lietuvių draugijos Italijoje“ įstatai

1. Draugijos įsteigimas, tikslas ir veikimo sritis. (1) Steigiama Romoje lietuvių gyvenančių Italijoje draugija vardu „Lithuania“. (2) Draugijos tikslas yra burti gyvenančius Italijoje lietuvius, palaikyti jų tarpe draugingus ryšius ir ugdyti juose Tėvynės meilės jausmus; taip jau teikti savo nariams moralinės ir reikalui esant materialinės pagalbos.

ILB Statutas. 1954 m.

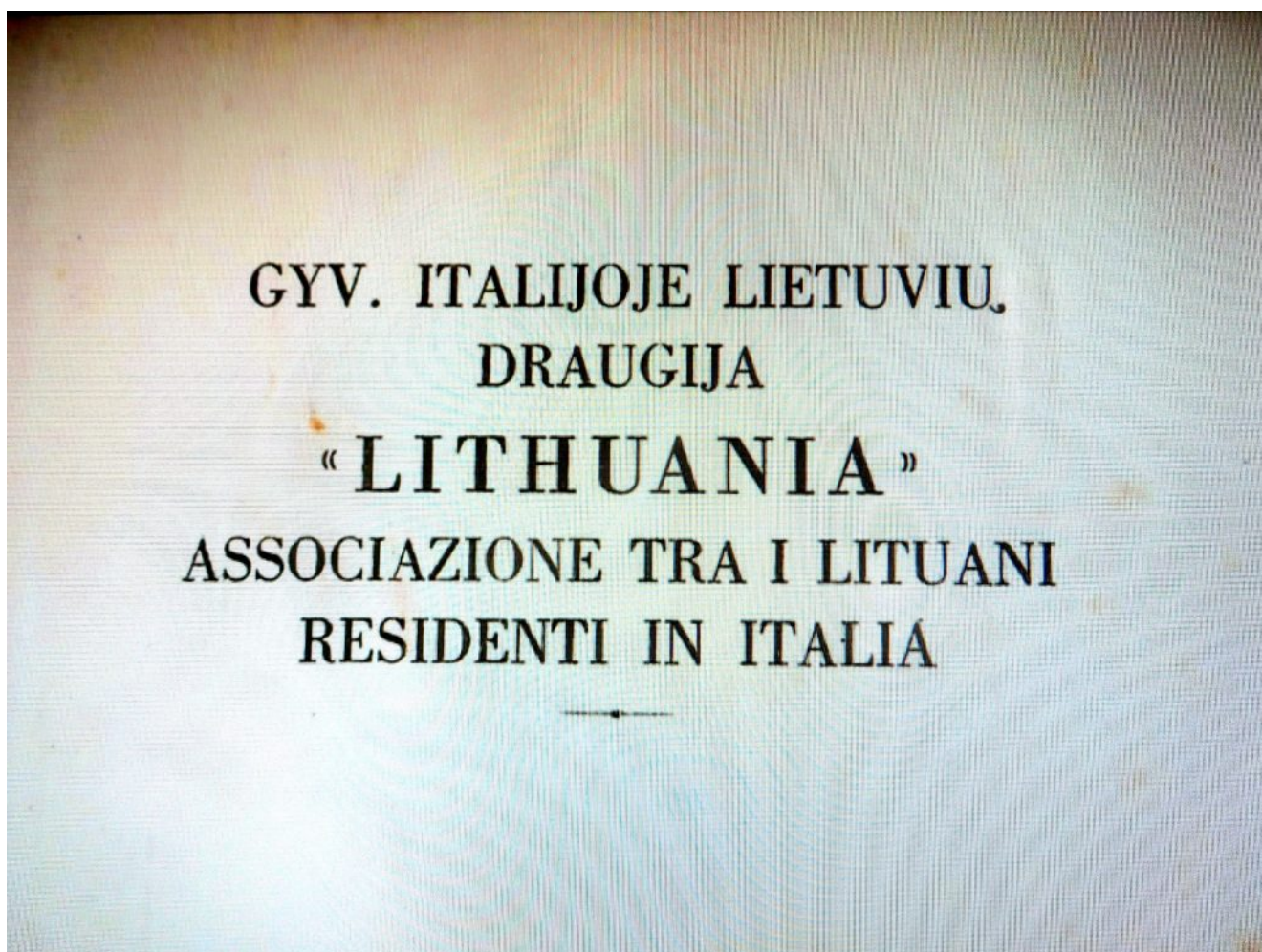
(Bendrieji nuostatai 1.): „Italijos lietuvių bendruomenė (ILB) yra tęsinys anksčiau Italijoje veikusios draugijos „Lituania“, kurios įstatai priderinami prie pasaulio Lietuvių bendruomenės nuostatų. (Bendrieji nuostatai 2.): ILB uždaviniai: tautinės kultūros išsaugojimas, ugdymas ir skleidimas, visokeriopa tarpusavio parama bei lietuvių interesų gynimas.

Asociacijos ILB Statutas. 2003 m.

(1 str.): Via Casalmonferrato 20, 00182 Roma, įsteigiama „Italijos Lietuvių Bendruomenės“ asociacija (itališkai „Comunità Lituana in Italia) yra egzistavusios asociacijos „Lituania“ tęsėja, kurios Statutas pritaikomas prie „Pasaulio Lietuvių

Bendruomenės“ Statuto, Bendruomenės, esančios Lietuvoje adresu: Gedimino pr. 53, LR Seimo III rūmai, 215 k., LT – 2002 Vilnius, Lietuva.

(2 str.): Asociacija yra savanoriška, demokratiška, nesiekianti pelno tikslų. Asociacijos tikslas – tapti atramos lietuviams Italijoje tašku, skatinti, plėtoti ir vykdyti įvairiapusį kultūrinį darbą, siekiantį išsaugoti, plėsti ir propaguoti Italijoje lietuvišką kultūrą.

Iš draugijos „Lithuania“ (1926) dokumentų | S. A. Kubiliaus nuotr.

Iškilmingas minėjimas Romoje

Lygiai po 100 metų nuo draugijos įkūrimo – šių metų vasario 14-ąją Lietuvos Respublikos ambasada Romoje tapo simboliniu tiltu, sujungusiu skirtingas epochas. Čia vyko iškilmingas minėjimas, skirtas ne tik artėjančiai Lietuvos valstybės atkūrimo dienai, bet ir ypatingai istorinei sukakčiai – Italijos lietuvių

draugijos „Lithuania“ įkūrimo šimtmečiui. Renginys, kurį organizavo Lacijaus lietuvių bendruomenė bendradarbiaudama su ambasada, į vieną erdvę subūrė diplomatus, istorikus, dvasininkus ir gausią lietuvių bendruomenę – nuo senbuvių iki jaunosios kartos atstovų.

Minėjimas Romoje | Lauros Tilūnaitės nuotr.

Minėjimo ašimi tapo istorinės atminties gaivinimas. Ilgametis bendruomenės narys, Vatikano radijo žurnalistas Saulius Augustinas Kubilius savo pranešime susirinkusiesiems atskleidė įdomią ir neretai dramatišką lietuvių veiklos Italijoje raidą. Jo pristatytas istorinis kontekstas tapo įrodymu, jog, nepaisant pavadinimų, organizacinių formų kaitos ar geopolitinių lūžių, dabartinė Italijos lietuvių bendruomenė yra tiesioginė ir teisėta 1926 m. vasario 14 d. įkurtos draugijos veiklos tęsėja. Mus jungia istorija – dokumentai, tikslai ir, svarbiausia, žmonės, nuo Juozo Macevičiaus iki šių dienų aktyvistų.

Iškilmingas minėjimas Romoje | Simos Šilingytės nuotraukos

Iškilmingas minėjimas Romoje | Simos Šilingytės nuotraukos

Iškilmingas minėjimas Romoje | Simos Šilingytės nuotraukos

Šią istorinę liniją pratęsė knygos „Villa Lituania. Tra diplomazia e storia“ pristatymas. Leidinį, kuriame nagrinėjama Lietuvos diplomatija Italijoje po 1918 metų ir skaudi „Villa Lituania“ praradimo istorija, pristatė jo autoriai – Lietuvos garbės konsulas Toskanos regione Enrico Palasciano ir istorikas Claudio Carpini. Diskusijai ypatingo emocinio svorio suteikė diplomatų Lozoraičių dinastijos palikuonės Dainos Lozoraitis dalyvavimas – ji pasidalijo ne tik istorinėmis išvalgomis, bet ir asmeniniais prisiminimais apie šeimą, kurios likimas glaudžiai susipynęs su Lietuvos atstovavimu Romoje.

Tvirti pamatai bendruomenei

Sveikindama gausiai susirinkusius svečius, Lietuvos Respublikos ambasadorė Italijoje Dalia Kreivienė pabrėžė Vasario 16-osios Akto reikšmę moderniai valstybei ir šiandienos geopolitinių iššūkių kontekste. Ambasadorė ypač akcentavo bendruomenės vaidmenį:

„Renginio metu pažymėjome išskirtinę sukaktį – prieš 100 metų Italijoje įsikūrusios Italijos lietuvių bendrijos „Lithuania“ jubiliejų. Ši bendrija padėjo tvirtus pamatus lietuvių bendruomenės veiklos pradžiai Italijoje. Ačiū Sauliui Kubiliui už įdomų ir informatyvų pranešimą apie bendrijos veiklą. Tai gražus ir prasmingas priminimas, kad Lietuvos laisvės idėja, kalba ir kultūra visada buvo ir yra puoselėjamos ne tik Lietuvoje, bet ir už jos ribų. Simboliška, kad lygiai po 100 metų Romoje, Lietuvos ambasadoje, drauge su Italijos lietuvių bendruomene paminėjome šią prasmingą sukaktį“, – po renginio komentavo ambasadorė D. Kreivienė, taip pat padėkojusi knygos apie „Villa Lituania“ autoriams už indėlį įprasminant sudėtingą istorinę tiesą.

Renginyje taip pat dalyvavo ir sveikinimo žodį tarė LR ambasadorė prie Šventojo Sosto ir Maltos Ordinui Sigita Maslauskaitė-Mažylienė, ji palinkėjo džiaugtis nepriklausoma valstybe, kuri semiasi stiprybės iš praeities.

Renginiai vyks visus metus

Lacijaus lietuvių bendruomenės pirmininkė Viktorija Šafranavičiūtė, kurios vadovaujama komanda inicijavo šį minėjimą, džiaugėsi matydama salėje skirtingų kartų lietuvių, pasipuošusius tautiniais drabužiais. Pasak jos, tai tik pradžia renginių ciklo, skirto šiam jubiliejui.

„Minėdami Lietuvos valstybės atkūrimo dieną kartu pradėjome ir Lietuvių draugijos „Lithuania“ 100-mečiui skirtą renginių ciklą, kuris tęsis visus metus. Tai simboliška – mūsų valstybingumo istorija ir lietuvių bendruomenės veikla Italijoje visada buvo glaudžiai susijusios su diplomatija ir Lietuvos vardo puoselėjimu svetur.

Buvo labai džiugu matyti skirtingų kartų lietuvius – ilgamečius Romos bendruomenės narius, jaunas šeimas ir vaikus, pasipuošusius tautiniais drabužiais. Tokie susitikimai stiprina mūsų bendruomenę bei jos ryšį su Lietuva“, – išpūdžiais dalijosi V. Šafranavičiūtė, dėkodama S. A. Kubiliui už idėją paminėti šią sukaktį.

Lacijaus lietuvių bendruomenės pirmininkė Viktroija Šafranavičiūtė | Simos Šilingytės nuotraukos

Italijos lietuvių bendruomenės pirmininkė Dalia Martusevičiūtė apibendrina šimtmečio kelionę, pabrėždama, kad istorija nėra tik praeities dulkės, bet gyvas įpareigojimas ateičiai:

„Šiandien Lietuvos Respublikos ambasadoje Romoje įvyko ypatingas susitikimas, sujungęs net tris svarbias datas: Vasario 16-osios minėjimą, knygos „Villa Lituania. Tra diplomazia e storia“ pristatymą ir mūsų bendruomenės istorijos ištakų – draugijos „Lithuania“ – jubiliejų. Žvelgdama į mūsų istoriją – nuo draugijos „Lithuania“ įkūrimo iki šios dienos – matau ne tik datas dokumentuose, bet ir gyvą valstybingumo bei bendrystės tęstinumą.

XX amžiaus lietuvių išeivijos istorija neatsiejama nuo diplomatų veiklos: bendruomenė formavosi diplomatinėse atstovybėse. Jie saugojo valstybės teisinį tęstinumą ir kartu būrė žmones, palaikė tautinę savimonę, kūrė pagrindą tam, ką šiandien vadiname bendruomene. Ypatingą reikšmę turėjo Sauliaus Kubiliaus paskaita apie draugijos istoriją – tai mūsų bendruomenės ištakų perlas, kurį privalome išsaugoti. Apie savo pradžią dar žinome per mažai, daug kas lieka neištirta, tačiau būtent šiandien, naujame geopolitiniame kontekste, šios istorijos įgauna dar didesnę prasmę. Tai, kad po tiek metų mes vis dar čia – Romoje ar bet kuriame kitame Italijos kampelyje – susiburiame kaip viena šeima, yra aiškus įrodymas, jog lietuvybė yra stipresnė už laiką.“

Italijos lietuvių bendruomenės pirmininkė Dalia Martusevičiūtė | Simos Šilingytės nuotraukos

Projektas „Pasaulio Lietuva.“

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.